نیمه اول
۱۳۲۸

ایران من

روزنامه خراسان
بزودی در مشهد روزانه منتشر می شود

■ صفحه ۱۶ ■ سال بیست و ششم ■ شماره ۷۴۱۴ ■ یکشنبه ۱۹ مرداد ۱۳۹۹ ■ ۱۹ ذی الحجه ۱۴۴۱ ■ ایران قرن چهل و هفت

محصولات کلمن
محصولات کلمن در استحکام و ارزانی قیمت رقیب ندارد

اجرای دکترین ترومن در ایران

اگرچه امریکا و شوروی در جریان جنگ جهانی دوم در یک جبهه قرار گرفتند ولی بعد از پایان جنگ مقامات دو کشور به خوبی درک کردند که تنها یکی از آنها می تواند قدرت اول جهان باشد و همین موضوع شروع رقابتی سخت را کلید زد که به جنگ سرد و یارکشی در بین کشورها منجر شد. باتوجه به این رقابت؛ ایالات متحده امریکا به‌دنبال آن بود که اجازه ندهد جبهه سوسیالیست‌ها در دنیا توسعه بیشتری پیدا کند و برای اجرای این هدف مهمترین گام گسترش سیاست خارجی پس از جنگ جهانی دوم و نفوذ امریکا در کشورهایی مانند ایران بود؛ سیاستی که از سوی هری ترومن رئیس جمهوری وقت امریکا به نوعی می‌توان گفت پایه‌گذاری و اجرایی شد. در واقع امریکا می‌خواست با حمایت مالی از فرصت ویرانی‌های اقتصادی بعد از جنگ جهانی دوم برای تبدیل شدن به تکیه گاه کشورها استفاده کند. اصولی که ترومن در نطق شروع دور دوم ریاست جمهوری خود در سال ۱۹۴۹ هم بر آن تأکید کرد. اساس نطق او بر چهار محور استوار بود که اصل چهارم بر سیاست خارجی امریکا و همچنین برنامه کمک‌های خارجی به دیگر کشورها تأکید داشت. «ما باید اقدام جدیدی راجع به قابل دسترس کردن مزایای پیشرفت‌های علمی و صنعتی برای بهبود و رشد کشورهای در حال توسعه انجام دهیم. بیش از نیمی از مردم جهان در شرایط بسیار بدی به سر می‌برند. غذای آنها کافی نیست و قربانی بیماری‌ها هستند، زندگی اقتصادی آنها ابتدایی و راکد است. فقر یک مشکل است و همه به‌خصوص مناطق مرفه را تهدید می کند و برای اولین بار در تاریخ، بشر دانش و مهارت را در اختیار می گیرد تا به این مردم رنج کشیده کمک کند.»

ایران یکی از کشورهایی بود که ترومن برای اجرای سیاست‌های خود و گرفتن سهم اقتصادی بعد از جنگ جهانی دوم انتخاب کرد. او سوم تیر ۱۳۲۸ لایحه ۴۵میلیون دلاری کمک‌های مالی به دیگر کشورها (اصل ۴) را به کنگره برد و در نهایت ۳۵ میلیون دلار آن تصویب شد. بعد از این مصوبه مقامات امریکایی مذاکرات گسترده‌ای را با مسئولان ایران (به‌عنوان یکی از کشورهای هدف اصل۴) برای امضای قراردادهای اقتصادی شروع کردند؛ گفت‌وگوهای سیاسی و اقتصادی که همزمان شده بود با برنامه‌ریزی مقامات ایران برای تدوین اولین «برنامه هفت ساله عمرانی» کشور. ایران بارها از نیمه دوم دهه ۲۰ تلاش‌هایی را برای تدوین برنامه‌های عمرانی کلید زده بود ولی باتوجه به تحولاتی همچون جنگ جهانی، اشغال ایران، سقوط رضاشاه و... نتوانسته بود این سیاست را پیش ببرد اما پایان جنگ، خروج نیروهای متفقین و ثبات نسبی حاکم بر فضای کشور شرایطی را به‌وجود آورده بود که نگاه بلندمدت به توسعه آن هم از نوع عمرانی را ممکن می کرد. باتوجه به این شرایط امریکایی‌ها اعلام کردند علاقه‌مند هستند در تدوین برنامه هفت ساله عمرانی و حمایت‌های مالی از این برنامه با ایران همکاری کنند. در پاییز ۱۳۲۷ دولت ایران با امریکا قراردادی را امضا کرد که طبق آن یک هیأت کارشناسی برای بررسی نیازهای اقتصادی و توسعه ایران از امریکا به کشورمان سفر کنند. این هیأت در پایان کار ۴ ماهه خود علاوه بر اعلام نیازهای اقتصادی و عمرانی ایران در حوزه‌های مختلفی همچون کشاورزی اعلام کردند پیشبرد این سیاست‌ها در برنامه اول هفت ساله عمرانی نیازمند تخصیص وام ۲۵۰ میلیون دلاری از سوی امریکا به ایران است. شاه برای جلب نظر مقامات امریکایی از جمله ترومن به اعطای این وام به ایران نیمه دوم ۱۳۲۸ به امریکا سفر کرد اما پرداخت این وام به امضای قراردادی میان ایران و امریکا در ارتباط با مقررات اصل ۴ موکول شد؛ اتفاقی که در نهایت در ۲۷ مهر ۱۳۲۹ رسماً رخ داد. قرارداد مشترک بین ایران و امریکا را رزم آرا نخست‌وزیر ایران و هنری گریدی سفیر امریکا در تهران، امضا کردند و فصل جدیدی از روابط اقتصادی بین دو کشور را کلید زدند. با امضای این قرارداد سازمانی با عنوان «اداره اصل چهار ترومن» تأسیس شد که ساختمان‌های آن در نبش خیابان آبان-ورشو و نبش تخت جمشید (طالقانی) -ایرانشهر بود. با امضای قرارداد مشترک اصل ۴ بین ایران و امریکا؛ کارشناسان متعدد امریکایی برای پیشبرد برنامه‌هایی در حوزه تولیدات صنایع و معادن، راه و ساختمان، راه‌آهن، کشاورزی، صنعت برق، آبیاری و امور مالی و اداری وارد ایران شدند. همچنین دکتر بنت که در عراق زندگی می کرد از سوی امریکا به‌عنوان اولین رئیس اداره اصل ۴ به ایران اعزام شد ولی هواپیمای او در حوالی طرشت به‌دلیل برف و بوران سقوط کرد و او جانش را از دست داد. باتوجه به این حادثه، امریکا ویلیام وارن را به‌عنوان دومین رئیس اداره اصل ۴ به کشورمان فرستاد.

احمد حسین عدل (وزیر کشاورزی – نفر وسط) و کارشناسان اصل چهار در بازدید از یک مزرعه نمونه در ایران

بریده جریده

تهیه و تنظیم: حسن مجیدی

آرتور پوپ وارد ایران شد

ساعت ۶/۲۰ دقیقه هواپیمای حامل پروفسور آرتور پوپ مستشرق نامی امریکا که علاقه خاصی به ایران و فرهنگ ایران دارد و تاکنون بیست بار به کشور ما مسافرت نموده است در فرودگاه مهرآباد به زمین نشست. نخستین چیزی که جلب توجه مستقبلین و روزنامه نگاران را نمود کلمات (مؤسسه آسیایی) بود که به حروف درشت بر پیکر هواپیما نقش بسته بود. این هواپیما که متعلق به شرکت هواپیمایی کرانه امریکا است، هواپیمای چهارموتوری بزرگی است که مخصوصاً پروفسور پوپ در داخل آن برای این مسافرت اصلاحاتی کرده بود تا ۱۹ تن از علاقه مندان به فرهنگ ایران که همراه وی بودند بتوانند هنگام پرواز فیلم آثار تاریخی و نقاط مختلف ایران را مشاهده کنند و قبل از فرود آمدن در خاک ایران با کشور ما آشنایی کامل حاصل نمایند.

نخستین کسی که از داخل هواپیما خارج شد مستر(ماک مولن) مدیر مؤسسه آسیایی و متصدی شعبه ایرانی این مؤسسه بود و بلافاصله پس از وی پروفسور آرتور پوپ مستشرق معروف و مؤسس و رئیس مؤسسه آسیایی از پله‌های هواپیما پایین آمد و به محض پیاده شدن آقای کاظمی یکی از شاگردان قدیمش را صمیمانه در آغوش گرفت و سپس با آقای ویلسن دبیر اول سفارت امریکا و سایر کارمندان سفارت که به پیشواز آمده بودند دست داد. آقای بزرگمهر از طرف آقای نخست‌وزیر و آقای ظلی از جانب وزارت امورخارجه خیر مقدم گفتند.

روزنامه کیهان – یکشنبه ۱۸ اردیبهشت ۱۳۲۸

ضایعه‌اسفناک

علامه شیخ محمد قزوینی به سرای باقی شتافت

علامه شهیر ایران، علامه شیخ محمد قزوینی، دیشب از عالم فانی به سرای باقی شتافت و برای ابد جامعه علم و ادب ایران و بلکه جهان را داغدار ساخت. دانشمند فقید از مدتی پیش بر اثر تشدید فعالیت علمی و ادبی بخصوص با وضع مزاجی ایشان سازگار نبود، دچار عارضه و کسالت شدند. به مناسبت درگذشت فقید، دانشگاه تهران فردا تعطیل خواهد بود و استادان و دانشجویان برای تشییع جنازه آن مرحوم ساعت هشت و نیم صبح فردا در مسجد سپهسالار حضور خواهند یافت.

روزنامه کیهان – شنبه ۷ خرداد ۱۳۲۷

نماینده شرکت نفت ایران و انگلیس در تهران

آغازی بر یک پایان

بعد از ظهر روز جمعه آقای نویل گس نماینده شرکت نفت ایران و انگلیس برای مذاکره در موضوع پیشنهادات اخیر دولت وارد تهران شد و دیروز آمادگی خود را برای شروع مذاکره درباره پیشنهادات و نظریات دولت به وزارت دارایی اطلاع داد و پیش از ظهر آقای وزیر دارایی را در آن وزارتخانه ملاقات نمود. ظن غالب این است که جلسه نمایندگان دولت و شرکت نفت امروز تشکیل گردد و چنین به نظر می‌رسد که پیشنهادات اخیر دولت که در لندن با حسن قبول تلقی شده است مورد تأیید نمایندگان طرفین قرار گیرد. علاوه بر پیشنهاداتی که در خصوص حق استخراج و مسائل مالی از طرف دولت داده شده بوده مسائل دیگری نیز از سابق مورد مذاکره بود که امید می‌رود حل گردد.

روزنامه مهر ایران – یکشنبه ۱۲ تیر ۱۳۲۸

معاون وزارت دارایی دستگیر شد

بحران قند و شکر در دولت ساعد

یک روز پس از تظاهرات مردم به‌دلیل کمبود قند و شکر و ایجاد قحطی مصنوعی در تهران و شهرستان‌ها، محمد ساعد نخست‌وزیر طی اطلاعیه‌ای سهمیه عاملان فروش را دو برابر کرد. چند روز بعد، نیک پی معاون وزارت دارایی و چند تن دیگر به اتهام اخلال در امر توزیع کالا بازداشت شدند.

■ اعلامیه آقای نخست‌وزیر

چندی است بحران قند و شکر پیش آمده است علل و جهات آن را مقامات صلاحیت دار بررسی می‌نمایند و دیوان کیفر کشف قضایا را در دست گرفته که مسئولان ایجاد قحطی مصنوعی و متخلفان را تعقیب و مجازات نماید. مردم بیچاره تهران و ولایات برای به دست آوردن کمی قند و شکر در این ایام متبر که جلوی دکان ها و زیر آفتاب سوزان همه نوع زجر را متحمل می‌شوند. مشاهده این اوضاع برای دولت بسی ناگوار و مایه شرمندگی و برای استفاده جویان ننگ آور و برای مردم روزه دار غیر قابل تحمل است. برای جلوگیری از این اوضاع و تأمین رفاه مردم دستور دادم وزارت دارایی با تمام وسایل که در دست دارد توزیع قند و شکر را مرتب و عاملان فروش را دو و بلکه سه برابر نمایند و فوراً علاوه بر ۹۰هزار تن شکر سفارش قبلی یکصد هزار تن دیگر سفارش بدهد. به شهربانی کل کشور دستور دادم تمام دکاکین فروش قند و شکر را با کمک بازرسان اعزامی از تمام وزارتخانه‌ها تحت نظر بگیرد و صف خریداران را طوری ترتیب بدهند که به نوبت ایستاده و احدی جلوتر از کسی که قبل از او برای خرید آمده پیش نیفتد. تمام وزارتخانه‌ها بازرسان خود را مأمور نمایند که با مأموران شهربانی همکاری و در توزیع مرتب قند و شکر نظارت و اهتمام ورزند و در صورت تعلل در اجرای این دستور تصمیمات شدیدی نسبت به متخلفان اتخاذ خواهد شد.

محمد ساعد – نخست‌وزیر

روزنامه کوشش – یکشنبه ۱۲ تیر ۱۳۲۸

شرکت نفت انگلیس و ایران و در آمدهای شگفت انگیز

حق امتیاز ایران معلوم نیست!

سر ویلیام فریزر رئیس هیأت عامله شرکت نفت انگلیس و ایران طی گزارشی که در ۴ جولای ۱۹۴۹ تقدیم سهامداران شرکت کرده اظهار داشته است که درآمد شرکت در سال گذشته ۱۹۴۸، بالغ بر ۵۲ میلیون لیره بوده است. از این مبلغ شرکت نفت ۲۸ میلیون لیره به‌عنوان مالیات بر درآمد به دولت انگلیس پرداخته و بقیه که عبارت از ۲۴ میلیون لیره است ارقام ذخیره و سود را تشکیل می‌دهد. روزنامه فینانشیل تایمس [فایننشال تایمز] می گوید گزارش و ترازنامه و حساب سود و زیان شرکت نفت که سرویلیام فریزر تقدیم سهامداران کرده است به اندازه‌ای شگفت انگیز است که برای درک آنها باید از قدرت تخیل استفاده کرد. این روزنامه اضافه می کند عملیات شرکت نفت در سال گذشته واقعاً حیرت انگیز بوده است و ارقامی را که سرویلیام در گزارش خود راجع به منافع و محصول نفت و سرمایه‌های به کار انداخته شده و مقدار نفتی که در پالایشگاه‌ها تصفیه گردیده و همچنین میزان ظرفیت کشتی های نفتکش به اندازه‌ای سرسام آور است که شخص را متحیر و مبهوت می کند. این روزنامه می گوید: از گزارش صریح سر ویلیام چنین برمی آید که شرکت نفت انگلیس و ایران امروز یکی از پرارزش‌ترین شرکت‌های انگلیسی است که با بزرگترین شرکت‌های امریکایی رقابت می کند. علاوه این شرکت نفت تنها شرکتی است که مبالغ هنگفتی ارز دلار از راه فروش نفت برای انگلستان به دست می آورد. روزنامه فینانشیل تایمس سپس می‌نویسد: جمع کل معاملات شرکت نفت انگلیس و ایران در سال ۱۹۴۸ بالغ بر ۸۰ میلیون می گردد. هنوز معلوم نیست که شرکت در سال گذشته چه مبلغی به‌عنوان حق الامتیاز به ایران پرداخته است. در آمد ایران از شرکت نفت در سال ۱۹۴۷، ۷میلیون لیره بوده است. این روزنامه اضافه می کند که ۸۰ میلیون لیره معاملات شرکت در سال ۱۹۴۸ به شرح زیر تقسیم شده است: مبالغی که برای اکتشافات و هزینه‌های جزئی اختصاص یافته است ۱۷ میلیون لیره. مالیات بر درآمد دولت انگلیس ۲۸ میلیون لیره. حق الامتیاز دولت ایران ۱۰ میلیون لیره. سود ۷میلیون لیره و ذخیره ۱۷ میلیون لیره.

روزنامه فینانشیل تایمس در خاتمه می نویسد که درآمد خالص شرکت در سه سال اخیر به شرح زیر بوده است: سال ۱۹۴۶ (۹/۶۲۴/۹۳۸ لیره)
سال ۱۹۴۷ (۱۸/۵۶۴/۸۵۷ لیره)
سال ۱۹۴۸ (۲۴/۰۶۴/۹۲۰ لیره)
علت افزایش درآمد شرکت نفت در سال گذشته ترقی قیمت‌ها در بازار بین‌المللی و همچنین فزونی میزان استخراج نفت بوده است، ولی ممکن است در سال جاری براثر تنزل قیمت‌ها درآمد نفت و بالنتیجه حق الامتیاز دولت ایران تقلیل یابد. آنچه در ارقام سال گذشته حائز اهمیت است مبلغی است که شرکت نفت به‌عنوان مالیات بر درآمد به دولت انگلیس پرداخته است.

روزنامه کیهان – شنبه ۱ مرداد ۱۳۲۸

دریافت دو ناو در برابر نابودی نیروی دریایی ایران

بازگشت ببر و پلنگ

پس از تخلیه کامل ایران از نیروهای انگلیس و امریکا که در سال ۱۹۴۵ صورت گرفت، دولت ایران شروع به مذاکره با دولت انگلیس برای جبران خساراتی که به نیروی دریایی ایران وارد شده بود، نمود. در نتیجه بین طرفین موافقت شد که دو رزم ناو به جای ناوهای ببر و پلنگ که در بامداد روز سوم شهریور در آب های شط العرب غرق شده بودند از ناو گروه‌های اقیانوس هند یا خلیج فارس تحویل دولت ایران شود. پس از چند ماه مذاکره که بین وزارت جنگ ایران و وزارت جنگ و نیروی دریایی انگلیس صورت گرفت، به دولت ایران اطلاع داده شد که دو ناو انگلیسی که در آب های خاور دور می‌باشند، تحویل داده خواهد شد. دولت ایران برای بازدید ناوها نمایندگانی اعزام داشت و چون ملاحظه شد که دو ناو مزبور براثر کار زیاد فرسوده شده و قابل استفاده نیست از قبول ناوها امتناع ورزیده و در نتیجه مجدداً مذاکراتی برای تحویل دو رزم ناو «رو بی‌هون» و «ملای» به ظرفیت ۳۵ و ۴۰ هزار تن، بین نمایندگان وزارت جنگ و وزارت دریاداری انگلستان شروع و موافقت شد که نمایندگان ایران برای تحویل گرفتن رزم ناوهای مزبور حرکت نمایند. سه ماه قبل، از طرف وزارت جنگ ناخدا اردلان برای تحویل گرفتن رزم ناوهای مزبور به انگلستان عزیمت کرد و دو ناو مزبور روز چهارشنبه هفته گذشته به آب‌های خلیج فارس وارد و صبح روز شنبه ششم مرداد ماه برابر لنگرگاه خرمشهر و مرکز نیروی دریایی ایران لنگر انداختند. این دو ناو از این پس با نام‌های ببر و پلنگ در نیروی دریایی ایران فعالیت خواهند کرد.

روزنامه کیهان – دوشنبه ۱۰ مرداد ۱۳۲۸

روز شمار

گردآوری: محمد گرشاسبی

۱۴ فروردین
محاکمه ۹ نفر از متهمان شرکت در سوءقصد بهمن ماه گذشته به شاه در دادگاه نظامی آغاز شد.

۲۳ خرداد
علی منصور، نخست‌وزیر امروز از مجلس شورای ملی خواست قرارداد نفتی «گس – گلشائیان» را در دستور کار قرار دهد. این قرارداد از دوره پانزدهم مجلس معوق مانده بود.

۱۵ تیر
حسین علاء، سفیرکبیر ایران در واشنگتن با جورج مک گی، معاون وزارت خارجه امریکا درباره برنامه هفت ساله عمرانی ایران و کمک‌های امریکا گفت‌وگو کرد.

۲۸ تیر
عبدالحسین هژیر، نخست‌وزیر سابق به وزارت دربار منصوب شد.

۳ مرداد
رادیو امریکا اعلام کرد رئیس جمهوری امریکا در نظر دارد ۲۲۰ میلیون دلار کمک نظامی در اختیار ایران، ترکیه و کره جنوبی قرار دهد.

۹ مرداد
دولت ۲۰۰ هزار تن گندم از امریکا خریداری کرد.

۲۰ مرداد
نام بانک شاهی به «بانک انگلیس در ایران و خاورمیانه» تغییر کرد.

۱۰ اردیبهشت
سازمان قضایی ارتش برای سران حزب توده ایران که پس‌از تیراندازی به شاه در ۱۵ بهمن ۱۳۲۷ در دانشگاه تهران غیر قانونی اعلام شده بود کیفرخواست اعلام صادر کرد. پاره‌ای از متهمان قبلاً وزیر و نماینده مجلس بودند و یکی از آنان فرماندار تهران هم شده بود.

۸ تیر
دولت جدیدالتأسیس اسرائیل در پی یک سال آزار ایرانی‌های مقیم فلسطین، موافقت خود را با بازگشت آنان اعلام کرد. بدرفتاری‌ها به خاطر رأی ممتنع ایران به طرح تجزیه فلسطین در سازمان ملل بود.

۲۰ تیر
مجلس شورای ملی لایحه انتقال املاک رضاشاه به مالکیت محمدرضاشاه را تصویب کرد.

۳۱ تیر
۱۲ فروند هواپیمای «تاندربولت» خریداری شده از امریکا وارد تهران شد.

۶ مرداد
ملک عبدالله پادشاه وقت اردن در رأس هیأتی از مقامات این کشور وارد تهران شد. این اولین سفر پادشاه اردن به ایران بود.

۱۶ مرداد
حکومت نظامی در تهران لغو شد.

۱۰ شهریور
ان وایلی، سفیر امریکا در تهران و علی اصغر حکمت، وزیر امور خارجه ایران، قرارداد فرهنگی فولبرایت را در تهران امضا کردند. منظور از این قرارداد پیشرفت برای تفاهم فرهنگی میان مردم دو کشور بود.

۱۳۲۸ 1949

۱۳۲۸ 1949